

KELTAINEN KIRJASTO

DON DELILLO

NOLLA KELVINIA

KELTAINEN KIRJASTO

DON DELILLO:

Valkoinen kohina (1985, suom. 1986)

Vaaka (1988, suom. 1989)

Mao II (1991, suom. 1993)

Alamaailma (1997, suom. 1999)

Esittäjä (2001, suom. 2001)

Cosmopolis (2003, suom. 2003)

Putoava mies (2007, suom. 2008)

Omegapiste (2010, suom. 2011)

Nolla kelviniä (2016, suom. 2017)

DON DELILLO

Nolla kelviniä

Suomentanut

HELENE BÜTZOW

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

F I
L I

FILI on tukenut teoksen suomentamista.

Suomen Kulttuurirahasto on tukenut teoksen suomentamista.

Englanninkielinen alkuteos *Zero K* ilmestyi Yhdysvalloissa 2016.

Copyright © 2016 by Don DeLillo

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Tammi 2017

Painettu EU:ssa.

ISBN 978-951-31-9206-8

Barbaralle

Ensimmäinen osa
Tšeljabinskin aikaan

1

Jokainen haluaa omistaa maailmanlopun.

Niin sanoi isäni seistessään ristikkoikkunoiden edessä New Yorkin toimistossaan – yksityisvarallisuuden hoitoa, rahastoja, kehittyviä markkinoita. Yhteinen tuokiomme oli harvinainen, mietiskelevä, ja sen täydellistivät hänen vintageaurinkolasinsa, jotka toivat yön sisään. Tarkastelin huoneen vaihtelevasti abstraktia taidetta ja aloin ymmärtää, että huomautusta seurannut pitkä hiljaisuus ei kuulunut kummallekaan meistä. Ajattelin hänen vaimoaan, toista vaimoa, arkeologia, sitä jonka mieli ja luhistunut ruumis lähtivät pian suunnitellusti ajalehtimaan tyhjyyteen.

Hetki muistui mieleeni muutamia kuukausia myöhemmin toisella puolella maailmaa. Istuin panssaroidun farmari-auton takapenkillä turvavyö kiinni, tummennetuista ikkunoista ei nähnyt sisään eikä ulos. Kuljettajalla väliseinän takana oli jalkapallopaita ja collegehousut ja lonkalla kohouma, joka viittasi aseeseen. Kun huonoja teitä oli ajettu tunti, kuljettaja pysäytti auton ja sanoi jotakin rintapielessä olevaan mikrofoniin. Sitten hän kallisti päätään neljäkymmentäviisi astetta kohti oikeanpuoleista takaistuinta.

Tulkitsin sen tarkoittavan, että minun oli aika avata vyö ja nousta autosta.

Automatka oli maratonretken viimeinen osuus, ja kävelin kauemmaksi ja pysähdyin vähäksi aikaa, viikonloppulaukku kädessä, olin typertynyt kuumuudesta ja annoin ruumiini rentoutua. Kuulin moottorin lisäävän kierroksia ja käännyin katsomaan. Auto oli menossa takaisin yksityiselle kiitoradalle, ja se oli maiseman ainoa liikkuva elementti, sulautuisi pian maaperään tai vaipuvaan valoon tai pelkkään horisonttiin.

Käännyin koko kierroksen, tarkastelin pitkään ja hitaasti suolatasankoja ja somerikkoja, jotka olivat autioita lukuun ottamatta useita matalia rakennuksia, jotka todennäköisesti olivat yhteydessä toisiinsa ja joita oli vaikea erottaa värittömmästä maisemasta. Muuta ei ollut, ei missään. Tiesin päämäärästäni vain sen syrjäisen sijainnin, en enempää. Ei ollut vaikea kuvitella, että isäni oli toimistonsa ikkunan edessä ammentanut sanansa juuri tästä karusta maisemasta ja siihen saumattomasti liittyvistä geometrisistä massoista.

Isä oli täällä nyt, he olivat täällä molemmat, isä ja äiti-puoli, ja minä olin tullut pikaisesti käymään ja jättämään epävarmat jäähyväiset.

Seisoin niin lähellä, että rakennusten määrää oli vaikea päätellä. Kaksi, neljä, seitsemän, yhdeksän. Tai vain yksi keskusrakennus jossa oli säteittäisiä siipiä. Kuvittelin sen kaupunkina, joka löydetäisiin joskus tulevaisuudessa, itse-riittoisena, hyvin säilyneenä, nimettömänä, jonkin paimentolaiskulttuurin hylkäämänä.

Kuumuus sai minut ajattelemaan, että olin kutistumassa, mutta halusin katsoa vielä vähän aikaa. Rakennukset olivat kätkeytyneitä, agorafobisesti sulkeutuneita. Ne olivat so-

keita rakennuksia, vaitonaisia ja vakavia, ikkunat näkymättömissä, suunniteltu sortumaan sisäänpäin, niin minä ajattelin, kun elokuvassa päästään digitaaliseen luhistumispiesteeseen.

Menin kivettyä polkua leveälle portille, jonka luona seisoi kaksi miestä vahdissa. Erilaiset jalkapallopaidat, sama kohouma lonkalla. Heidän edessään oli rivi tolppia, joiden tarkoitus oli estää autojen pääsy alueelle.

Sivummalla, sisäänkäynnin vieressä oli, merkillistä kyllä, kaksi muuta ihmistä, hunnutettuja, liikkumatta seisovia verhoittuja naisia.

2

Isä oli kasvattanut parran. Olin yllättynyt. Se oli hiukan harmaampi kuin tukka ja korosti hänen silmiään, terästi katsetta. Oliko se parta, jollaisen mies kasvattaa halutesaan siirtyä uskon uuteen ulottuvuuteen?

Sanoin: ”Milloin se tapahtuu?”

”Sitä mietitään parhaillaan, päivää, tuntia ja minuuttia. Pian”, hän sanoi.

Hän oli puolivälissä tai lähellä seitsemääkymmentä, isäni Ross Lockhart, leveäharteinen ja jäntevä. Tummat lasit olivat pöydällä hänen edessään. Olin tottunut tapaamaan häntä toimistoissa, missä milloinkin. Tämä oli tilapäinen, ja huoneeseen oli tuotu näyttöjä, näppäimistöjä ja muita laitteita. Olin selvillä siitä, että hän oli sijoittanut paljon rahaa tähän operaatioon, tähän hankkeeseen jota kutsuttiin nimellä Konvergenssi, lähentyminen, ja toimisto oli kohtelias ele, vastapalvelus joka mahdollisti sen että hän saattoi pitää näppärästi yhteyttä verkostoonsa, yrityksiin, firmoihin, rahastoihin, instituutioihin, syndikaatteihin, kuntiin ja klaaneihin.

”Ja Artis.”

”Hän on täysin valmis. Ei merkkiäkään epäroinnistä eikä katumisesta.”

”Nyt ei puhuta sielun ikuisesta elämästä. Nyt puhutaan ruumiista.”

”Ruumis jäädytetään. Elintoiminnot pysäytetään syväjäädyttämällä.”

”Ja sitten joskus tulevaisuudessa.”

”Niin. Tulee aika, jolloin osataan kumota loppuun johtaneet olosuhteet. Henki ja ruumis herätetään eloon, palautetaan elämään.”

”Se ei ole uusi ajatus. Olenko oikeassa?”

”Se ei ole uusi ajatus. Se on ajatus”, hän sanoi, ”joka on nyt lähellä täyttä toteutumista.”

Olin pyörällä päästäni. Tämän piti olla ensimmäisen kokonaisen päivän aamu täällä, ja isäni istui kirjoituspöydän toisella puolella eikä mikään täällä ollut tuttua, ei tilanne, ei fyysinen ympäristö eikä tuo parrakas mies. Olisin matkalla kotiin ennen kuin ehtisin ymmärtää siitä mitään.

”Ja sinä luotat täydellisesti tähän projektiin.”

”Täydellisesti. Lääketieteellisesti, teknisesti, filosofisesti.”

”Ihmiset haluavat tuoda projektiin lemmikkieläimiä”, minä sanoin.

”Ei täällä. Täällä ei ole mitään arveluttavaa. Ei mitään liian toiveikasta eikä äärimmäistä. Miehiä, naisia. Kuolema, elämä.”

Hänen äänessään oli tasainen haastava sävy.

”Saanko nähdä tilan jossa se tapahtuu?”

”Äärimmäisen epätodennäköistä”, hän sanoi.

Artisilla, hänen vaimollaan, oli useita invalidisoivia sairauksia. Tiesin, että multippeliskleroosi oli suurin syy hänen heikkenemiseensä. Isäni oli täällä omistautuneesti todistamassa hänen kuolemaansa ja sitten valistuneesti tarkkailemassa, millaisia uusia menetelmiä nyt tarvittiinkin

hänen ruumiinsa säilyttämiseksi siihen vuoteen, vuosikymmeneen, päivään jolloin olisi turvallista herättää se eloon.

”Kun tulin tänne, vastassa oli kaksi aseistautunutta saattajaa. Veivät minut turvatarkastuksen läpi, veivät minut huoneeseen, eivät puhuneet juuri mitään. Muuta en tiedä. Ja nimen joka kuulostaa uskonnolliselta.”

”Uskoon perustuvaa tekniikkaa. Sitä se on. Yksi jumala lisää. Eräänlainen jumala. Sattumoisin ei kovin erilainen kuin jotkut varhemmat. Paitsi että se on todellinen, se on totta, se tekee mitä lupaa.”

”Kuolemanjälkeinen elämä.”

”Kyllä, vähitellen.”

”Konvergenssi.”

”Niin.”

”Se tarkoittaa jotakin matematiikassa.”

”Se tarkoittaa jotakin biologiassa. Se tarkoittaa jotakin fysiologiassa. Annetaan asian olla”, hän sanoi.

Kun äitini kuoli, kotona, istuin vuoteen vieressä, ja ovensuussa seisoi hänen ystävänsä, keppiä käyttävä nainen. Sellaisena minä sen hetken näen, rajattuna, nyt ja aina, naiseen sängyssä, naiseen ovensuussa, itse sänkyyn, metalliseen kävelykeppiin.

Ross sanoi: ”Viivyn joskus saattokotialueella niiden ihmisten joukossa, jotka valmistautuvat prosessiin. Odotusta ja pelkoa sekaisin. Paljon kosketeltavampaa kuin jännitys tai epävarmuus. Siellä on kunnioitusta, ihmetyksen tila. Tämä on heidän yhteinen asiansa. Paljon isompi kuin he ovat osanneet kuvitellaan. He tuntevat että heillä on yhteinen tehtävä, päämäärä. Ja huomaan, että yritän kuvitella sellaista paikkaa satoja vuosia sitten. Majataloa, matkalaisen turvapaikkaa. Pyhiinvaeltajia.”

”Selvä, pyhiinvaeltajia. Palaamme siis vanhanaikaiseen uskontoon. Saanko käydä saattokodin tiloissa?”

”Todennäköisesti et”, hän sanoi.

Hän antoi minulle pienen litteän kiekon joka oli kiinnitetty rannekkeeseen. Hän sanoi, että se oli samanlainen kuin ne nilkkapannat, joilla poliisi seurasi oikeudenkäyntiä odottavien epäiltyjen olinpaikkaa. Minulla oli pääsy tietyille alueille tässä kerroksessa ja yhdelle alueelle yläkerrassa, ei muualle. En voisi ottaa ranneketta pois ilman, että vartijat saisivat hälytyksen.

”Älä tee hätäisiä päätelmiä siitä mitä näet ja kuulet. Tämän paikan suunnittelijat olivat vakavissaan. Kunnioita ajatusta. Kunnioita paikkaa. Artis sanoo, että meidän pitäisi suhtautua siihen keskeneräisenä projektina, maisemataiteen muotona. Se on rakennettu kohoamaan maasta ja samalla uppoamaan siihen. Sisäänpääsyä rajoitetaan. Tätä paikkaa määrittää hiljaisuus, ihmisten ja ympäristön hiljaisuus. Se on myös vähän kuin hautakammio. Kantava ajatus on maa”, hän sanoi. ”Palata maaksi, tulla maasta.”

Vietin aikaa kuljeskelemalla pitkin käytäviä. Ne olivat melkein tyhjiä, kolme ihmistä muutaman hetken välein ja nyökkäsin jokaiselle, sain vastaukseksi vain yhden juron katseen. Seinät oli maalattu vihreän eri sävyillä. Yhtä leveää käytävää eteenpäin, käänös toiseen. Umpiseiniä ilman ikkunoita, kaikki ovet kiinni ja kaukana toisistaan. Ovien värit olivat lähellä toisiaan, vaisuja, ja mietin oliko näissä spektrin viipaleissa tarkoitus nähdä jotakin merkitystä. Niin minä tein aina uudessa ympäristössä. Yritin sisällyttää paikkaan merkitystä, tehdä siitä johdonmukaisen tai ainakin sijoittaa itseni siihen, vahvistaa rauhatonta läsnäoloani.

Viimeisen käytävän päässä kattorakenteesta työntyi ulos valkokangas. Se alkoi laskeutua, ylsi leveyssuunnassa melkein seinästä seinään ja alhaalla lattianrajaan. Menin hitaasti lähemmäksi. Aluksi kuvassa oli vain vettä. Vesi kohosi metsämaisemassa ja hyökyi joentörmien yli. Joissakin kuvissa sade pieksi pengerryttyjä peltoja, pitkiä toveja oli pelkkää sadetta, sen jälkeen kaikkialla juoksevia ihmisiä, toiset avuttomina pienissä veneissä jotka poukkoilivat koskissa. Kuvassa näkyi veden alle jääneitä temppeleitä, rinteitä alas vyöryviä asuintaloja. Katsoin, kuinka vesi kohosi kaupungin kaduilla, autot ja kuljettajat hautautuivat sen alle. Screenin koko teki kuvasta vaikuttavamman kuin televisiuutisissa. Kaikki kohosi edessä uhkaavana, näkymät kestivät paljon pitempään kuin tavalliset uutisvälähdykset. Kaikki oli edessäni, minun tasollani, välittömänä ja todellisena, luonnollisen kokoinen nainen istui kaltevalla tuolilla mutavyöryn tempaamassa talossa. Joku mies, kasvot, tuijotti minua veden alta. Minun oli peräännyttävä, mutta samalla minun oli myös pakko katsoa. Oli vaikea olla katsomatta. Lopulta vilkaisin taakseni käytävään odottaen, että näkyviin tulisi joku, toinen todistaja, ihminen joka voisi seistä rinnallani kuvien tulviessa esiin ja viipyessä.

Ääntä ei ollut.

3

Artis oli yksin sviitissä jossa hän ja Ross asuivat. Hän istui nojatuolissa aamutakissa ja tossuissa, näytti nukkuvan.

Mitä sanon? Miten aloitan?

Olet kaunis, minä ajattelin, ja niin hän olikin, surullisella tavalla, sairauden heikentämänä, laihat kasvot ja kampaamattomat tuhkanvaaleat hiukset, kalpeat kädet helmassa. Ajattelin häntä ennen Toisena vaimona, sitten Äitipuolena ja sen jälkeen Arkeologina. Viimeinen nimilappu ei ollut alentava, etupäässä siksi että aloin vihdoinkin tuntea hänet. Minusta oli mukava ajatella, että hän oli askeettinen tutkija joka asui pitkiä aikoja alkeellisissa oloissa, ihminen joka sopeutui vaikeuksista jonkin toisen lajin armottomiin olosuhteisiin.

Miksi isä oli kutsunut minut?

Hän halusi, että olisin hänen kanssaan Artisin kuollessa.

Istuuduin pehmustetulle penkille, katsoin ja odotin, ajatukseni karkasivat nopeasti tuolissa istuvasta liikkumattomasta hahmosta, ja sitten hän oli siinä, me olimme, Ross ja minä, kutistetussa mielenmaisemassa.

Hän oli rahan muovaama mies. Hän oli saanut jo varhain kuuluisuutta analysoimalla luonnonkatastrofien tuotto-

vaikutusta. Hän puhui minulle mielellään rahasta. Äiti sanoi: Entä seksi, siitä pojan pitäisi kuulla. Rahan kieli oli monimutkaista. Hän määritteli termejä, piirsi käyriä, näytti elävän hätätilassa, oli toimistolla kymmenen tai kaksitoista tuntia melkein joka päivä, tai hän oli matkalla kiireessä lentokentälle tai valmistautui konferenssiin. Kotona hän seisoi kokovartalopeilin edessä ja esitti ulkomuistista puheita, joita hän kirjoitti riskinottokyvystä ja offshore-lainkäytöstä, hioi eleitään ja ilmeitään. Hänellä oli suhde toimistoapulaisen kanssa. Hän juoksi Bostonin maratonin.

Mitä minä tein? Mutisin, kävelin laahustaen, ajelin päähäni kaljun kaistaleen, edestä taakse – olin hänen henkilökohtainen antikristuksensa.

Hän muutti pois kun olin kolmestoista. Olin tekemässä trigonometrian läksyjä kun hän kertoi sen. Hän istuutui toiselle puolelle pientä kirjoituspöytää, alati terävät lyijykynäni sojottivat pöydällä vanhassa hillopurkissa. Jatkoin läksyjen tekemistä hänen puhuessaan. Tutkin sivun kaavoja ja kirjoitin vihkoon kerran toisensa jälkeen: *sini kosi tangenti*.

Miksi isä jätti äidin?

Kumpikaan ei koskaan kertonut.

Vuosia myöhemmin Manhattanin pohjoisosassa yksiössä jossa oli alkovi. Eräänä iltana näin isän televisiossa, jollakin vähäpätöisellä kanavalla, kuvan laatu oli huono, Ross Genevessä, eräänlaisena kaksoiskuvana, puhui ranskaa. Tiesinkö että isä osasi ranskaa? Olinko varma että mies oli isä? Alalaidan tekstin mukaan hän puhui työttömyyden ekologiasta. Katsoin sitä seisaaltani.

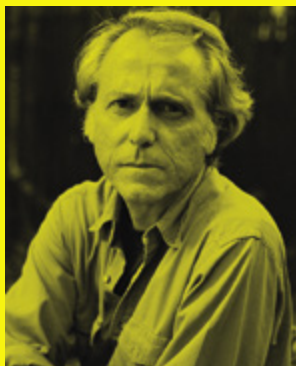
Ja Artis oli nyt tässä melkein epätodellisessa paikassa, tässä aavikon ilmestyksessä, hänet pantaisiin pian säilöön,

jäinen ruumis massiivisessa hautakammiossa. Ja sen jälkeen tulevaisuus jota ei osata kuvitella. Ajatellaan pelkkiä sanoja. *Aika, kohtalo, mahdollisuus, kuolemattomuus.* Ja tässä on minun yksinkertainen menneisyyteni, reikäinen historiani, hetket joita en voi olla kaivamatta esiin, koska ne ovat minun, ne on pakko nähdä ja tuntea, niitä ryömii kaikista seinistä ympärilläni.

Kerran menin tuhkakeskiyöksi kirkkoon ja seisoin jonnossa. Katsoin kuvapatsaita, plakaatteja ja pylväitä, ikkunoiden lasimaalauksia, polvistuin alttarin kaiteen eteen. Pappi tuli lähemmäksi ja teki merkin, painoi peukalollaan pyhää tuhkaa otsaani. *Maasta olet sinä tullut.* En ollut katolinen eivätkä vanhempani olleet katolisia. En tiennyt mitä me olimme. Me olimme Syömistä ja Nukkumista. Me olimme Vie isän puku pesulaan.

Kun isä lähti, päätin hyväksyä sen että olin hylätty, tai puoleksi hylätty. Äiti ja minä ymmärsimme toisiamme, luotimme toisiimme. Muutimme Queensiin, pohjakerroksen terassiasuntoon jossa ei ollut terassia. Se sopi meille kummallekin. Annoin tukan kasvaa paljaaksi ajeltuun aboriginaalin päähäni. Kävimme yhdessä kävelyillä. Kuka äiti ja kuka teinipoika tekee sellaista Amerikan yhdysvalloissa? Äiti ei esitelmöinyt siitä että poikkesin havaittavasti normaalista, tai hän teki sen vain harvoin. Söimme mautonta ruokaa ja hakkasimme tennispalloa kunnallisella kentällä.

Mutta kaapuun pukeutunut pappi ja hänen tuhkaa hiebrova peukalonsa. *Ja maaksi pitää sinun jälleen tuleman.* Kävelin kaduilla etsien ihmisiä jotka voisivat katsoa minuun. Seisoin näyteikkunoiden edessä ja tutkin kuvajaistani. En tiennyt mitä se oli. Oliko se jokin tärähtänyt kunnioituksen osoitus? Pilailinko Pyhän Äidin Kirkon kustannuksella?

DON DELILLO (s. 1936) on Yhdysvaltain arvostetuimpia kirjailijoita. Romaaneissaan hän kuvaa taiturimaisesti kulutusyhteiskuntaa ja sen salakavalaa lakeja. Hän on kirjoittanut kuusitoista romaania ja saanut teoksistaan arvostettuja palkintoja, joihin kuuluvat mm. National Book Award, PEN/Faulkner Award, Jerusalem Prize ja PEN/Saul Bellow Award.

Hypnoottinen ja visionäärinen romaani perinnöstä jonka jätämme jälkeemme, kuoleman aateluudesta ja arkipäiväisen elämän hämmästyttävästä kauneudesta.

”Tämä kompakti tarina sisältää enemmän ideoita, argumentteja ja spekulatiota kuin hyllyllinen scifi-romaaneeja... Mutta *Nolla kelviniä* on ankkuroitu tunteisiin jotka ovat yhtä vanhoja ja alkukantaisia kuin ihmiskunta itse: kuolemanpelko, miehen intohimoinen rakkaus vaimoan kohtaan, isän ja pojan ristiriitainen suhde.” USA TODAY

”Rohkea... provosoiva... upea... tavoittaa aikamme paisuvat pelot.”

WASHINGTON POST

Päälylys: Markko Taina • Kuva: Time Life Pictures / Getty Images

